

**ALMANYA'DA MESLEK DANIŞMA MERKEZİ TARAFINDAN
YÜRÜTÜLEN MESLEKİ DANIŞMANLIK ETKİNLİKLERİ:
HANNOVER KENTİ ÖRNEĞİ**

*Arş. Gör. Rukiye ŞAHİN
AİBÜ Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü*

ÖZET

Bu çalışma Almanya'nın Hannover kentine 12-24 Mayıs 2001 tarihleri arasında düzenlenen bir inceleme etkinliği sırasında yapılmıştır. Çalışmada BITZ (Beruf Information Zentrum) yani Mesleksel Danışma Merkezi'ndeki bir danışmanla yapılan mülakat sonucu elde edilen bilgiler okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca Almanya'daki Türk gençlerinin mesleki yönelimlerini etkileyen faktörler ile Alman gençleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Danışmanlık, Mesleki Danışmanlık Merkezi.

**VOCATIONAL COUNSELING ACTIVITIES CONDUCTED by
VOCATIONAL COUNSELING CENTER in GERMANY:
THE EXAMPLE of HANNOVER CITY**

SUMMARY

This study has been conducted in Hannover city between the dates 12-24 May 2001 during the investigation activity. The data, which were gathered through the interview with the counselor working in Vocational Counseling Center called BITZ, have been submitted to the reader. In addition to this, the factors which have affected the vocational tendencies of Turkish young people in Germany and the similarities and differences seen between the Turkish and German young people.

Key Words: Vocational Counseling, Vocational Counseling Center.

1. GİRİŞ

Meslek seçimi, bireyin hayatı boyunca yapması gereken seçimlerin en önemlilerinden biridir. Bireyin seçtiği meslek ve buna göre eğitim alabilme hakkı hem bireyin ve hem de toplumların gelişimi için en önemli unsurlardan biridir. Çünkü bireylerin kendi bireysel özellikleri ve mesleğin

gerektirdiği özellikler arasındaki uyumun sağlanması onların işteki performansının ve iş doyumunun artmasına yol açacaktır. Meslek seçimine yardımcı olmak amacıyla yürütülen mesleki danışmanlık etkinlikleri ve bu etkinliklerin yürütüldüğü mesleki danışmanlık merkezleri bu seçimin yapılmasında önemli bir işlev görmektedir. Meslek seçiminde yetenekler, ilgi, meslek değerleri, yetkinlik beklentisi, psikolojik ihtiyaçlar, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet gibi faktörler etkilidir (Kuzgun, 2000). Öyleyse gençlerin meslek seçimlerinde onlara sistemli bir şekilde danışmanlık edecek kurum ve bireysel etkinlikler gereklidir (Ültanır, 2000).

Bireye meslek seçimi konusunda yardımcı olan *meslek danışmanlığı* hizmetleri bireyin kendisini gerçekçi bir şekilde tanımaya ve bu yolla çevre hakkında gerçekçi bilgiler edinmesine ve doğru seçim yapmasına yardımcı olma amacı taşır (Kuzgun, 2000). *Mesleki danışma merkezleri* ise bireye meslekler hakkında ve iş olanakları hakkında ayrıntılı bilgi sağlayan kurumlardır.

Ginzberg (1951)'in "**Mesleksel Gelişim Kuramı**"nda 11-17 yaş arası dönem geçici seçim dönemi olup gençlerin ilgi, yetenek ve değerlerinin farkına vardıkları dönemdir. 11 yaşlarındaki çocuklar ilgilerinin değişebileceğinin farkındadırlar. Kendilerinin neyi yapmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını test etmeye çalışırlar. 13-14 yaşlarındaki ergenler kendi yeteneklerini iki yıl öncesine kıyasla daha gerçekçi olarak değerlendirmektedirler. Ancak sıklıkla bu yaş düzeylerindeki çocukların programlarının seçimine anne babalar karar vermektedir. 15-16 yaşlarında değerlerin kazanılması aşamasında para kazanma, ün kazanma ya da işbirliğine önem verme gibi meslek seçmede önemli olan amaçların farkına varırlar. Geçiş dönemi genellikle lisenin son yılında 17-18 yaşlarında oluşur. Bu yaşlardaki gençlerin kararları üniversiteye ya da yüksek okula gidip gitmeme ve eğitimlerinin ne alanda olacağı şeklindeki gerçek dünyaya ilişkin sorulardır. Kuşkusuz mesleki gelişimin tüm bu aşamalarında, yaşanan mesleki gelişim döneminin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş profesyonel bir meslek danışmanlığı yardımına ihtiyaç vardır.

Bu çalışma Almanya'nın Hannover kentindeki meslek danışma merkezinin faaliyetleri hakkında bilgi almak ve merkezi tanıtmak amacıyla yapılmıştır. Farklı örneklerin incelenmesinin ülkemizdeki mesleki danışmanlık etkinliklerine ve meslek danışma merkezlerinin gelişmesine katkısı olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada veriler yapılandırılmamış mülakat yöntemiyle toplanmıştır. Mülakat 12-24 Mayıs tarihleri arasında Almanya'nın Hannover kentine düzenlenen bir inceleme etkinliği sırasında yapılmıştır. Çalışmada BITZ'de çalışan meslek danışmanları ile yapılan mülakat sonuçları sunulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Bitz'in amacı

Meslek seçiminin desteklenmesi BITZ'in en fazla önem verdiği konuların başında gelmektedir. Öğrencilerin ne istediği ve sistematik olarak hangi mesleği seçmek istediklerinin tespit edilmesi güç bir boyuttur. BITZ'in geliştirmeyi en fazla hedeflediği boyut, öğrencilerin az bilgi sahibi oldukları mesleklerin tanıtılması ile meslek seçimi hakkında daha fazla bilgi edinmelerini sağlamaktır. Bilindiği gibi meslek seçimi yapacak olan bireyin kendi ilgi, yetenek, değer yargıları ve hedeflerini tespit edip kendilerine yakışacak meslek ve eğitim seçeneklerini de tanımaları gerekmektedir. BITZ'de yapılan çalışmalar öğrencileri yönlendirmek değil, onları seçimleri konusunda desteklemektir. Bunu yaparken en önemli amacı öğrencilerin kendi sorumluluklarını almalarının sağlanmasıdır.

3.2. Bitz'in hedef grupları

BITZ'in hedef grubu oldukça geniş olup iki grupta toplanabilir. Birinci hedef grubu *kendilerine hiçbir mesleki eğitim verilmeyen genel okullardan çıkan öğrencilerdir*. Bu hedef grubunda yer alan diğer bir grup, *kendilerine mesleki eğitim verilen okullara giden öğrencilerdir*. Burada okulun tipinin ve öğretmenin iyi olmasının mesleğe yönlendirmede önemli bir değeri olduğu görüşünden hareket edilmektedir. İkinci hedef grubu ise *yüksekokul öğrencileridir*. *Anne babalar* da ayrıca üçüncü önemli hedef grubunu oluşturmaktadır. Ailelerle düzenlenen ebeveyn gecelerinde ailelere meslek seçimi hakkında bilgiler verilmektedir.

3.3. Bitz'in yürüttüğü faaliyetler

BITZ'in yürüttüğü faaliyetler dört ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar;

- bilgilendirme,
- danışma,
- yöneltme, Çalışma Bakanlığı ile yapılan çalışmalar,

-kurs ve seminerler olarak sıralanabilir.

a-Bilgilendirme

Meslek tanıtma seminerleri esnasında değişik meslek alanlarından olup aynı zamanda o meslekte çalışan kişilerin çağrılması ile onların mesleki çalışmalarını paylaşımları istenmektedir. Buradaki amaç, her meslek hakkında bilgilendirmek ve bunu çok iyi yapmaktır. Bunun için o meslekte çalışan kişinin bu konuda en aydınlatıcı bilgileri verecek kişi olacağı varsayılmaktadır. Bu tür seminerler senede iki kez yapılmaktadır. Bunlardan birincisi Haptschule ve Realschule öğrencileri için, diğeri Abitur (olgunluk sınavı) yapanlar ve bir de üniversite öğrencileri içindir.

Proje günleri etkinlikleri sırasında okullarda bir tür destekleyici hizmet sunulmaktadır. Ebeveyn gecelerinde birlikte çalışılmakta çünkü özellikle Haptschule ve Realschule öğrencilerinde ebeveynlerin desteği, çocuklarının yaşları daha genç olduğu için çok daha önemlidir.

Ültanır (2000) anne babaların çocukların meslek seçiminde öğretim elemanları yada meslek danışmanları kadar büyük etkisi olduğunu belirtmektedir. Çünkü anne ve babalar gençlerin meslek seçiminde, karar verebilmeleri, ve mesleki isteklerinin gerçekleşmesinde büyük katkı sağlarlar. Kısaca anne ve babalar kendi çocuklarının kabiliyet ve çalışma yeteneklerini değerlendirip, okul ve işletmelerin eğitim olanaklarını değerlendirmek gibi güç bir sorumluluk taşırlar. Buradan anlaşıldığı üzere meslek seçiminde bu kadar öneme sahip olan anne ve babalar da en az gençler kadar bilgilendirilmelidir.

Ana-baba geceleri yukarıda özetlenen sebeplerle oldukça önemlidir. Bu gecelerin konusu *meslek seçiminin dünü ve bugününün* ele alınmasıdır. Bilindiği gibi tüm anne ve babalar, önceleri kendileri de mesleğe başlayanlar durumuna gelmişlerdir. Onların deneyimleri bilinçli ya da bilinçsiz biçimde, çocukların meslek seçimindeki istek ve beklentilerinde yer almaktadır. Ana-babaların, daha bilinçli ve etkili şekilde çocuklarının mesleki planlamalarını destekleyebilmeleri için meslek danışmanlarınca kendi meslek seçim süreçlerini yansıtılmaları konusunda teşvik edilirler. Görüldüğü gibi bu geceler hem gençlerin anne ve babalarının mesleki seçim deneyimlerini anlayabilmelerini sağlamakta, hem de aileleri bizzat bu sürece katma etkinliği olarak önem kazanmaktadır (Bundesanstalt für Arbeit, 2000/2001).

b-Danışma

BITZ'in danışma hizmetleri, Hannover'daki tüm okullara açıktır. Burada tüm okullara bir danışma saati ayrılır ve her danışman yaklaşık olarak 5-8 arasındaki sayıda okulla birlikte çalışır. Her danışmanın ortalama olarak ayda bir kez okullarla konuşma yapması gerekmektedir. Buradaki hedef öğrenciye hizmetin doğrudan ulaşmasıdır. En önemli noktalardan bir tanesi de öğretmenlerle ilişki kurmak ve bu yolla öğrenci gruplarına ulaşmaktır. Gruplarla yapılan konuşmalarda hedef öğrencilerde güven duygusu uyandırılarak meslek seçimlerine yönelik bilgilendirme yapılır. Burada önemli bir nokta da öğrenciyi tanımak ve onlarla iletişim kurmaktır.

c-Yönelme, Çalışma Bakanlığı ile yapılan çalışmalar

Bu çalışmalar hemen hemen 5 yıldır sürmektedir. Burada sunulan hizmet daha çok teşhis koymak şeklindedir. Burada çalışan yaklaşık 5 kişi bulunmakta ve bunlar öğrencilere psikolojik danışmanlık yapmaktadırlar. Burada önemli olan öğrencinin ileride bir mesleki eğitimi, bir iş eğitimi yapıp yapamayacağını tespit edilmesidir. Ayrıca bu kişiler psikolojik danışma yaparak kişilerin problem ve zorluk yaşadıkları alanlarda yardımcı olmaktadır. Bu alanlarda yardımcı olan kişiler, yapılan işle bireyin niteliklerinin uyuşup uyuşmadığını belirlemekte ve bu yolla bireye yardımcı olmaktadır. Çalışma Bakanlığı, işletmeler üstü bir eğitim olanağı sunmaktadır. Burada pedagojik yani eğitimsel ve sosyal danışmalar yapılmaktadır ve aynı zamanda işletmelerden gelen uygulamacılar da bu sistemin içinde yer almaktadırlar. Meslek danışmanları, öğretmenler ve işletme tanıtımları bireye karar verme sürecinde önemli bir destek sağlamaktadırlar.

Meslek okullarında işleyişi devlet üstlenmiştir. Dual sistem denilen bu sistem mesleki eğitimin devlet tarafından yönlendirilen bir modelidir (Ültanır, 2000).

d-Seminerler, kurslar

En küçük birim seminerler yani kurslarla ilgilenen birimdir. Bu konuda çok fazla talep olmamaktadır. Farklı konularda seminerler düzenlenmektedir. Bunlardan birisi iş bulma konusunda düzenlenen seminerlerdir. Burada öğrenciler işe nasıl başvurulacağı konusunda bilgi alırlar ve iş bulma antrenmanları denilebilecek etkinliklerde bulunurlar.

3.4. Türk ve Alman Gençlerinin Mesleki Yönelimleri ve Bu Yönelimleri Etkileyeceği Düşünülen Faktörler

BITZ'e göre meslek seçiminde ailenin önemli bir rolü vardır. Türk aileleri ile Alman aileleri karşılaştırıldığında Türk ailelerin meslek seçiminde hakim rol oynadığı ve bu durumun özellikle kızlarda daha belirgin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Türk gençlerinin mesleki eğitimlerinde uzun süre kalamadıkları, ailelerinin yaptığı planlara uygun alanlara yöneldikleri ve ailelerinin istedikleri mesleki eğitimi aldıkları görülmüştür. Elbette ki Türk gençleri arasında da bilinçli, anne ve babalarının verdikleri kararları değerlendiren ve sonuçta kendi istedikleri alanlara yönelen bir grubun varlığı da söz konusu olabilir. Alman gençlerinde ise durum, Türk gençlerinde söz konusu olan tablodan oldukça farklıdır. Aslında Alman gençleri de anne babaları tarafından yönlendirilmektedir ancak anne ve babaları bunlara bir çeşit danışmanlık yapmakta ve onları meslek seçimlerinde özgür bırakmaktadırlar. Meslek danışmanlığı çalışmalarının daha etkin olabilmesi için anne-baba, genç ve meslek danışmanı birlikte görüşebilmelidir. Aksi durumda, sadece gençlerle görüşme yapıldığında, gençler yalnızca kendi düşüncelerini ya da yalnızca ailelerinin düşüncelerini ortaya koymaktadır ki kuşkusuz bu durum bir eksiklik yaratmaktadır. Bu durum Türk gençleri ile çalışıldığında sıklıkla yaşanmaktadır. Türk aileleri ebeveyn gecelerine oldukça az katılmakta, danışma faaliyetlerinde işbirliği yapmamaktadır. Türk anne babaların sürece katıldığı noktaları gözden geçirildiğinde; bilgilendirme, yöneltme ve yönlendirme aşamalarında yer almaları gerekirken yalnızca yönlendirme aşamasında etkilerini hissettirmektedirler.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Almanya'nın Hannover kentindeki Mesleksel Danışma Merkezi (BITZ) ziyaret edilmiş ve bu merkezin işleyişi ile ilgili olarak yapılan görüşme sonuçları değerlendirilmiştir. Isaacson (1994, akt. Kuzgun, 2000)'a göre bir Mesleksel Bilgi Merkezi'nin kolay erişilebilirlik, çekicilik, işlemlerde kolaylık, uyarlanabilirlik gibi özelliklerinin olması gereklidir. Bu açılarından ele alındığında BITZ başarı ve verim için gerekli pek çok özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Ancak BITZ yetkililerinin de belirttiği gibi özellikle bazı alanlarda bir takım güçlükler yaşamaktadırlar. Bunlardan biri kolay erişilebilirliktir. İlgililerin belirttiğine göre, öğrencilerin randevu alıp birebir görüşme yapabilmeleri için bazen aylarca beklemeleri gerekmektedir. Bu durum merkezin karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir. Ancak çözümü oldukça güçtür. Çünkü bu durumda merkezde görüşen tüm

elemanların tüm zamanlarını bireysel görüşmelere ayırmaları gerekmektedir. Kuşkusuz bir merkezin gerçekleştirilmesi gereken diğer etkinliklerde göz önüne alındığında bu imkansız görünmektedir. Bu durumda ekip çalışmasına yönelmek ve okullarla işbirliği genişleterek ve okullardaki okul psikologu ve danışman öğretmenlere mesleki rehberlik ve danışmanlık konusunda eğitim vererek onları daha fazla sürecin içine katmak etkili bir çözüm olabilir. Bu durumda bireysel görüşme ihtiyacı duyan öğrenciler okul ve meslek danışma merkezi arasında paylaşarak daha fazla öğrenciye ulaşma imkanı doğabilir.

Çalışmanın bir alt boyutu da Türk ve Alman gençlerinin mesleki yönelimleri arasındaki farkların değerlendirilmesidir. Türk gençleri, özellikle kızlar, ailelerinin yönelttiği alanlarda mesleki eğitim almakta ve bu alanlarda mesleğe yönelmektedirler. Özellikle birinci, ikinci kuşak Türk aileler ebeveyn gecelerine katılımda dil ve kültürel uyumsuzluklar nedeniyle oldukça isteksiz davranmaktadır. Alman aileler ise çocuklarının meslek seçimi konusunda onları daha özgür bırakmayı tercih etmektedirler. Bu durum kültürel farklılıkların meslek seçimine yansımaları şeklinde açıklanabilir. Toplulukçu kültürlerde birey olarak bağımsız hareket edebilme olanağı kültürün yapısından ötürü sınırlıdır. Kuşkusuz Alman kültürü gibi bireyci kültürlerde bireysel hak ve özgürlükler çok daha geniştir. Bunun içine mesleki seçimde özgür olma hakkı da girer. Diğer yandan Almanya'daki Türk aileler farklı bir kültür içinde yaşadıklarından kendi kültürlerini korumak ve Almanya'da bir mikro-kültür olarak varlığını sürdürmek istemektedir. Bu refleksle Alman okullarının, makamlarının sunduğu pek çok imkana karşı daha fazla direnç göstermektedirler denilebilir. Ayrıca gelişmiş ülkelerde, üniversitelerde okuyan gençlerin ailelerinin önemli bir bölümünü eğitilmiş aileler oluşturmaktadır. Üniversite uzun süreli bir eğitim gerektirdiğinden bu eğitime gençlerin bilinçli ve sabırlı ebeveynlerce yönlendirilmeleri gerekmektedir. Eğitim seviyesi düştükçe ana-babalar çocuklarının daha kolay yollardan mesleğe yönelmelerini desteklemektedirler. Kültürel entegrasyon arttıkça üçüncü ve dördüncü nesil Türk gençlerinin ailelerinin ekonomik olarak da güçlenmeleri nedeniyle yüksek öğrenime daha fazla yönlendirilmeleri mümkün olacaktır. Bu durumda Avrupa'daki eğitilmiş Türklerin kalite kantitesinin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecini olumlu bir şekilde etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Beruf Aktuell, (2000/2001). Herausgegeben von der Bundesanstalt für Arbeit, Nürnberg.
- Ginzberg, E., Ginzburg, S.W., Axelrad, S., & Herma, J. (1951). Occupational Choice: An Approach To A General Theory. New York: Colombia University Press.
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı Kuramlar Uygulamalar. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Ültanır, E. (2000). "Almanya'daki Meslek Liselerinde Mesleki Rehberlik Etkinlikleri". Basılmamış Bildiri. IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, (27-30 Eylül), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ültanır, G. (2000). Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi Kuram ve Teknikler. Eylül Yayınları, Ankara.

Yazışma Adresi

Arş. Gör. Rukiye ŞAHİN
AİBÜ Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Tel: 2534511-2850
e-posta: rukiye@ibu.edu.tr